

Comemorarea Eroilor Neamului în comuna Certeze - localitatea Moişeni

– 26 octombrie 2021 -

Activitatea din u.a.t. CERTEZE au fost ultima acţiune publică, din acest an, în cadrul **Proiectului de Comemorare a Eroilor Neamului, conceput în anul 2020 şi demarat în anul 2021 de către asociaţiile de rezervişti militari.**

Astfel, în Moişeni, în 26 octombrie 2021, de Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, ne-am manifestat recunoştinţa şi respectul faţă de opt eroi necunoscuţi maramureşeni executaţi şi înmormântaţi în cimitirul Eternitatea, după ce au fost înrolaţi forţat într-o armată ce nu era a lor şi ce nu lupta pentru idealurile românilor.

Demn de menţionat este faptul că mormântul comun de război al celor opt eroi a fost reabilitat de către familiile Dumitru Moiş a Meteanului şi Gheorghe a lui Dumitru în anul 2008 şi este îngrijit an de an de către aceste două familii.

La manifestarea de la Moişeni au participat: domnul Florian Găzdac, coordonatorul Proiectului din cadrul Instituţiei Prefectului Judeţului Satu Mare, domnul Petru Ciocan - primarul comunei Certeze, reprezentanţi ai Direcţiei Judeţene pentru Cultură Satu Mare, Muzeului Judeţean Satu Mare, unităţilor din cadrul M.Ap.N., M.A.I. şi Ministerul de Justiţie, cadre militare în rezervă din cadrul sucursalelor judeţene ale A.N.C.M.R.R. din M.A.I. şi A.C.M.R.R. S.R.I., domnul părinte protopop Marcel Malanca, din Protopopiatul Ortodox Român Oaş, domnul profesor Ioan Pop, domnul general (r) Vasile Ciocan – preşedintele Asociaţiei Socio-Culturale Ţara Oaşului, enoriaşi, localnici şi, nu în ultimul rând, îi menţionez pe vrednicii moişeni Dumitru Moiş a Meteanului şi Ana (Nuţa) Moiş a Meteanului.

Ceremonialul a început cu intonarea Imnului naţional al României şi oficierea slujbei, de pomenire şi cinstire a eroilor, de către părintele protopop Marcel Malanca alături de preotul Gavrilă Botiş din Parohia Moişeni, preotul militar Mircea Alexandru Căcău – U.M. 01653 Satu Mare şi preotul capelan Florin Silaghi – Penitenciarul Satu Mare.

Apoi, în Cimitirul Eternitatea din Moişeni au răsunat acordurile marşului "Drum bun", compus de Ştefan Nosievici (1833 – 1869) pe versurile lui Vasile Alecsandri.

La început domnul primar Petru Ciocan a avut un cuvânt scurt de bun venit după care domnul inginer Florian Claudiu Găzdac a susţinut următoarea alocuţiune:

"Sfinţiile voastre, domnule primar, onoraţi invitaţi

*După ce ieri în toată ţara au avut loc ceremonii prilejuite de aniversarea **Zilei Armatei Române**, iată că azi aici la Moişeni, în Țara Oaşului, comemorăm pe cei 8 ostaşi români ce au fost ucişi în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial şi reînhumati în acest loc. Aceştia, din informaţiile deţinute, nu au mai rezistat presiunii, au luat hotărârea de a dezerta din armata hortystă în speranţa că vor ajunge acasă în Maramureş. Tragedia acestora este similară cu a multor alţi români ce au renunţat să mai lupte pentru armate străine, preferând să rişte pedeapsa capitală pentru a se repatria.*

*Dacă luăm în considerare cronologia evenimentelor din toamna anului 1944 cu cea din anul 2021, **Programul nostru de comemorare a eroilor neamului** ce şi-au pierdut viaţa în perioada celor Două Războaie Mondiale pe teritoriul judeţului Satu Mare, creează o anume similitudine, în sensul că şi după ce pământul românesc a fost eliberat la 25 octombrie 1944, ostaşii noştri au continuat lupta, alături de aliaţii săi, până la capitularea Germaniei naziste. La efortul militar al României au contribuit şi mulţi concetăţeni din această parte a ţării, dovadă stând numeroasele opere comemorative de război pe care sunt amintiţi şi sătmărenii ce şi-au dat viaţa pentru ţară.*

*Suntem datori să **cinstim memoria** tuturor celor ce au luptat pentru identitate naţională şi a celor ce au dat jertfa supremă pentru acest ideal. Acesta este **scopul** programului nostru, unic la nivel naţional. Avem responsabilitatea, noi şi generaţiilor ce vor urma, să fie asigurată **întreţinerea locurilor de veci** ale eroilor înhumaţi pe teritoriul judeţului nostru, punerea în valoare a altora ce se vor identifica, eventual în viitor şi păstrarea memoriei sacrificiului acestora în mentalul colectiv, ca o **datorie de onoare**.*

Pe parcursul acestui an, au fost organizate, mai multe astfel de evenimente, cu implicarea directă a autorităţilor locale cuprinse în program. Mulţumim şi Primăriei comunei Certeze pentru sprijinul acordat în organizarea activităţii de azi şi pentru faptul că se preocupă de întreţinerea tuturor operelor comemorative de război din comună.

Proiectul nostru **se încheie** anul acesta aici la Moişeni, iar de anul viitor vom încerca să-l continuăm, sperăm noi, având la bază un **Plan** cuprinzător, sustenabil și complet de activități, dar el nu va putea supraviețui decât printr-un efort comun și conjugat, al instituțiilor publice centrale și locale precum și al organizațiilor civice neguvernamentale.

Fie ca **idealurile** celor ce au inițiat și organizat acest proiect să poată fi atinse, împlinind astfel dorința exprimată de chiar imnul nostru național, respectiv, faptul că strănepoții mărețelor umbre ale neamului românesc cinstesc cum se cuvine memoria înaintașilor lor.

GLORIE ETERNĂ EROILOR NEAMULUI !”

În continuare, domnul părinte paroh Gavrilă Botiș a prezentat un mic istoric, obținut din mărturii orale ale locuitorilor, despre cei opt eroi maramureșeni ce au fost împușcați pe raza satului Moişeni:

”Se spune despre acești eroi (n.n.: aceștia au dezertat din detașamentele de muncă ale armatei hortyste ce executau lucrări genistice (tranșee, poduri, etc.) pe frontul de est, înainte de anul 1944) că au fost prinși în locul denumit ”CRUCIȘOARA” (n.n.: teren aparținând comunei CERTEZE la limita comunei SĂPÂNȚA, județul Maramureș) și au fost escortați până în VALEA REA. Pe această vale, la vremea aceea, era o cale ferată forestieră, linie îngustă (n.n.: de la BIXAD până la dealul împădurit GOROVA), iar vagoanele pentru lemne erau trase de o locomotivă mică ”MOCĂNIȚA”. În urma vagoanelor de transport lemne era legată și o ”cocie” (n.n.: în care puteau fi îmbarcați 15 – 20 oameni), pentru muncitorii care întrețineau linia de cale ferată. Aceștia ajungând la calea ferată s-au îmbarcat toți (n.n.: maramureșenii și soldații unguri din escortă precum și muncitorii de la calea ferată) în acea cocie ce cobora la vale spre Huta. Când au fost prinși au fost 9(nouă) la număr, și nu 8(opt), dar unul din ei a sărit din mers din cocie (n.n.: într-o curbă din zona dintre VALEA CRUCIȘOAREI și HUTA) iar la HUTA au ajuns doar 8(opt). În centrul satului HUTA au oprit cocia, i-au dat jos și în scurt timp so adunat acolo mulți oameni din sat, dar au fost și mulți militari pentru că în HUTA a staționat două săptămâni un pluton de armată. Și unii dintre oameni întrebau ce va fi cu acești considerați dezertori. Și atunci a spus unul dintre militarii prezenți (n.n. ofițerul ce conducea plutonul), în ungurește: ”MEGHOLT”, adică vor fi executați. Au coborât cu ei în jos în satul MOIȘENI și s-au oprit la primele case care erau atunci (n.n.: în locul numit IOUJE). I-au pus să sape o groapă comună (n.n.: în fundul

grădinilor, de unde începe un urcuș), iar după ce au săpat groapa i-au descălțat și cu ceva din hainele lor i-au legat la ochi și înconolat la marginea gropii. Au tras cu arma și i-au împușcat iar ei au căzut în groapă (n.n.: soldații ce erau cu acel ofițer au tras pământul peste ei).

Nu se poate preciza după cât timp s-a hotărât să se facă deshumarea lor și să li se facă sicrie și să fie înmormântați în cimitirul de la capătul uliței (n.n.: în opt sicrie și cu opt cruci de lemn la căpătâi, în linie dreaptă. La unul dintre ei au găsit acte și s-a aflat că avea și copii, dar nu s-a reținut numele nici localitatea de unde era. Se știa doar că erau ROMÂNI).

La deshumare au fost găsiți toți legați unul de celălalt, ca și îmbrățișați de la împușcare și până ce au murit.

Se mai spune că la deshumare, corpurile lor deja intraseră în putrefacție și atunci i-au ridicat din groapă și puși în sicriu cu lepedeul, acesta fiind un cearceaf țesut din cânepă.

Au fost puși în sicrie și înmormântați în acest cimitir, unde le facem pomenirea.

Cel de-al nouălea, care a sărit din cocie pe drum, a ajuns în seara aceea și a dormit la MARE IOAN zis PIRSA, iar în ziua următoare a plecat și nu s-a mai aflat nimic despre el până azi.

Notă: înainte de a fi prinși, au fost găzduiți o perioadă în satul MOIȘENI, în podul casei familiei lui BÂRTĂ. Toate acestea s-au petrecut în momentul în care armata ungară se retrăgea iar armata rusă pătrundea pe teritoriul țării și în această zonă.”

După cuvântul domnului părinte, domnul colonel (r) Iosif Pordea, președintele A.N.C.M.R.R. din M.A.I. a citit poezia ”Ostașului român”.

La mormântul de război din Moişeni, pe fundalul Imnului Eroilor, s-au depus:

- o coroană de flori din partea Consiliului Local - Primăriei Certeze, Instituției Prefectului Județului Satu Mare, Consiliului Județean Satu Mare, unităților din sistemul național de ordine publică, apărare și siguranță națională și din Ministerul de Justiție, Asociațiilor de rezerviști militari din MApN, MAI și SRI;

- o jerbă de flori din partea Asociației Socio-Culturale Țara Oașului;

- o jerbă de flori din partea Direcției Județene pentru Cultură și a Muzelului Județean Satu Mare.

Evenimentul s-a finalizat cu audierea în liniște a ”Stingerii”, în sunet de trompete.

Garda la mormânt a fost asigurată și aici la Moîșeni de către militari din cadrul Inspectoratului de Jandarmi Județean Satu Mare iar subsemnatul am avut sarcina de speaker.

Mulțumim autorităților locale din Certeze - Primăria și Consiliul Local, domnului părinte paroh Găvrilă Botiș precum și familiilor Dumitru Moîș a Meteanului și Ana (Nuța) Moîș a Meteanului pentru sprijinul dat în realizarea activității din Moîșeni.

După această activitate din Moîșeni **propun/lansez o idee, un obiectiv** pentru echipa din proiect (Colonel (r) Mircea Blideran, Colonel (r) Gheorghe Strâmb, Colonel (r) Voicu Șichet, Colonel (r) Iosif Pordea și subsemnatul - Colonel (r) ing. Ștefan Coșarca): aceea/acela **de a scoate din uitare numele eroilor maramureșeni.**

Acest lucru se poate obține și în urma unei adrese oficiale comune, din partea sucursalelor/filialelor sătmărene ale Asociațiilor de rezerviști MAPN, MAI și SRI, către Oficiul Național pentru Cultul Eroilor (ONCE) din cadrul Ministerului Apărării Naționale, cu propunerea ca această instituție, în cadrul cooperării parteneriale, să solicite omologilor ungari date de arhivă referitoare la cei opt maramureșeni ce au dezertat din armata ungară și au fost prinși și executați în zona Moîșeni, în perioada de final a celui de-al doilea război mondial.

Colonel (r) ing. Ștefan Coșarca